

IKASTOLAKO ERLIJO ARAZOAZ

felix garitano

Ikastola da euskaldunok oro begirune berezi batekin begiratzen dugun instituzio bat, zeren horren baitan ikusten bait dugu gure Herriak izango duen zutaberik sendoenetako bat. Baina, ikastola hortaz ditugun beldur eta oztopoak ez dira tipiak. Kanpoko eta barruko oztopoak, alafede. Gure ikastolarekiko eginbeharrak ez dira errazak, eta zailenetako bat erlijio arazoa dugu. Hauzi honetan lehiaturik ditugu gurasoak, andereñoak, Elizbarrutia eta beste zenbait jende, batzutan ikastolarekin zuzeneko zerikusi handirik ez dutenak. Eta, azkenean, lehiaketa honen alderik okerrenak jasan behar dituen haurra bera da.

Nere apaiz lanak eramanda, arazo hau hurbildik bizi izan dut, eta, ikusi ditudanak ikusita, irtenbide bat aurkitzen saia gaitezen, nere hondartxo eskaini nahi nuke hemen. Ez dut noski soluziobide behinbetirakorik, eta ez noa horrelakorik eskaintzera ere. Aski litzake hemen, erlijio problematika horren ingurumarian gogoeta lagungarri bat ematearekin.

IKASTOLA ETA ERLIJO DIMENTSIOA

Bestetara pasa aurretik *heziketa* hitzaren esanahia mugatu beharko genuke, geuk ere geure nondinorakoaren berri ukan dezagun.

Zer da heziketa

Heziketa hitzaren esanahia hartzen dut hemen nere irtenune bezala, hitz honen inguruan aurkitzen bait da arazoaren ardatz bat. Vatikanoko II-ak eman duen gazteen kristau heziketari buruzko deklarazioan honela hitzegin du:

Egiazko heziketaren betebeharra giza pertsonaren eratzea da, bere azken helburura eta gizartearen beraren onera zuzen dadin, izan ere gizona gizarte-lagun bait da eta, pubertaroaz gero, gizarteko erantzukizunetan parte hartzera deitua izanen da (1. zenb.).

Nahiz eta Kontzilioaren definizio hau gazteriarren problematikara mugatua egon, ez dugu heziketa arazoa haurtzarora eta pubertarora bakarrik zabaldu behar. Kontzilioak berak dioenez, edukazioak giza pertsonaren eratzea nahi du, eta giza pertsona horrek berekin daramazkien balore guziekin eratu ere. Hauxe da *giza pertsonaren heziketa osoa (educación integral)* delakoa, alegia). Haur bakoitzaren gaitasunak posibletzen duen neurrian bultzatzen da umearen eboluzioa, honela gizarte barnean norberak geroaren erantzukizuna har dezan. Heziketaren ardatza, beraz, edukagaia da, haurra, eta ez besterik. Libre den pertsona baten aurrean aurkitzen gara, libre eta eskubide-obligaziodun den norbaiten aurrean. Heziketari ekitean, haurraren ukan ditzakegun eskubideez mintzatu baino lehen, harekin ditugun betebeharez hitzegino nuke; konkretuki esateko, daduzkan balore denak osatzeko laguntza zor zaio haurrari. *Kultura ez da asko jakitea, gizo-*

naren dimentsio eta izanbide denak bizi izatea baizik: kulturadun gizona, *osorik* izaten diharduena da. Haurrari nahiz gaztetxoari dimentsio horiek bizitzen erakustea ez da, ba, behinere gainezarpen, inposizio bat, geroko heldutasun batetarako bidea irekitzea baizik. Gizonaren pertsonalitatea hezi nahi baldin badugu, dimentsio oro hezi beharko da, eta heziketak haurragan daduzkagun posibletasun guztiak iratzar behar ditu, inolako izankizunik ukatu gabe. Hezibiderako tresna den ikastolak kultura bat eman behar du, hau da, gizonaren izanbide denak ireki behar ditu. Erliziozko izanbidea edo dimentsioa da horietako bat eta funtsezkoenetakoa izan ere, erlijio dimentsio honek gizonaren izatea bera argitzen eta interpretatzen bait du.

Haurraren askatasuna

Gaurregun, zenbait edukatzaile erlijio dimentsioaren aurrean behar den askatasunaz benetan obsesionaturik ari da lanean, eta honelatsu esan ohi du: Jainkoaz hitzegitean, ez ahal dugu haurra erantzunbide jakin batera bortxatzen? Ez ote litzake hobe, esate baterako, hemezortzi urtetaraino Jainkoaz ez hitzegitea, orduan gazteak berak erabaki dezan?

Egia, Fedea erantzunbide libre bat da: gizonak libreki erantzuten dio Jainkoak ere libreki egin dion deiari; baina gogora dezagun haurraren gainerako aukerabideak ere askatasunean eskaini behar zaizkiola. Hain zuzen, hautapenerako dugun ahalmenak ematen dio giza askatasunari bere berezitasuna. Ez dago giza balore absoluturik. Egon, Absolutu hura bakarrik dago, eta Haren aurrean ere libre baldin bagara, areago beharko dugu libre gainerako balore guztien aurrean, izan ere erlatibuak bait dira balore soziologiko, kulturazko eta politikoak...

Libertadeaz ari garela, askatasunak mailak dituela pentsatzen dut. Ezin berdin izan haurraren eta berrogei urteko gizon larria-

ren askatasuna. Eta desberdintasun hori gorabehera, biak dira benetako askatasun. Heldutasun oso batetara iritsi ez dadin artean, pertsonari legundu egin behar zaiola esango nuke. Askatasuna landu egin behar da. Haurra ez dezakegu utz bakarrik, giza dimentsio desberdinen artean berak bakarrik hautaketa egin dezan. Giza dimentsio desberdin horiek bizitzearaino eraman nahi baldin badugu, hezitzean ez gaitezke geldi informazio hutsa eskaintzen, ezta giza heldutasunera iritsi arte itxadon ere, noizbait giza balio desberdin haietan hezitzekotan. Ene aburuz, gizarteak berak eta gurasoek ere (lehenen arduradun direnez) beren ondasun eta baloreetatik baliozkoenak eskaini egin behar dizkiote haurrari. Honela, gurasoek berek duten giza-jokabidea eskainiko diote semeari, eta konkretuki kristau gurasoek kristau edukazio baten posibletasuna emango diote haurrari. Eta heziketa hau ez da maila informatibu huts batetan eginen, lehen esanenez, edukazioa ez bait da zinema gisara pertsona larriari eskaini dakiokeen ikuskizun hutsa. Haurrari eskutik helduta lagundu beharko diogu; hori da eman dezaiokegun laguntza. Hazieraren pausoan, aldi bakoitzean giza dimentsio haiek bizi izateko lain diren erara biziarazi beharko zaie haurrei. Pubertaroaz gero haurrak *beretu* egiten ditu ordurarte *besteengan*-edo bizi izan dituen bizipenak (*vivencias*). Gaztea bere etorkizuna eskuetan hartzen doan gisara, gure laguntza piskaka-piskaka baztertzen joan behar dugu, pubertaldi hori gainditzean, gazte horrek esistentzia dinamika konzientzidun, libre eta jator batetan bizi dezan.

Zer pentsa, beraz, erlijio arazoa edade batetaraino ez litza-keela aurkeztu behar dioen iritzi hartaz? Hontaz pondu hauekin emango nuke ene aburua:

1. Pertsonak haurtzarotik bertatik bizi behar ditu bere dimentsioak, beti une bakoitzeko eta bakoitzaren posibletasunak kontuan izanaz. Et haur-bizipen horiek ere benetakoak direla esan beharko.

2. Ez dugu eskubiderik, haurrari hain funtsean dagokion erlijio izanbidea ukatzeko, dimentsio hori ere desarroilatu egin behar bait du. Gure aldetik jokaera makurra litzake hori, pertsonaren haziera oso baten eskubidea bait du haurrak.

3. Freud eta Erikson-en pareko psikoanalistek esan digute: ukaezina da bizitzako lehen urteen garrantzia, biziari honetantxe sustraitzen bait dira giza pertsonaren geroko erlazio oinarrizkoenak. Harremanak aipatzean, ez dezagun ahantz gizonaren Absolutuarekiko harremana.

Galdera eta kezka hauen azpian, badirudi Jainkoak askorentzat lehen zuen inportantzia hura galdu egin duela, hau da, gaurregun ez dela Jainkoa lehenago bezala gizonaren balorerik bikainena. Balore haren paregabeaz zihur baldin bagina —hala pentsatzen dut—, gizonarentzako balore harek duen esanahiaz seguru baldin bagina, ez gintuzke aipatutako dudamuda harek hainbeste kezkatuko. Ez genuke Jainkoa haur-gogoaren zanpatazaille denentz hainbestetan galdetuko, eta erlijio-heziketarako edadeaz ere ez litzake jendea hoinbeste larrituko, Jainkoa askatazaille bezala emango bait genuke.

Irakurlearentzat, arazoa oraindik airean datza, ikastoletan arazo honek zer-nolako harrera izan behar lukeen ez bait dut honainokoa konkretatu. Erlijio dimentsioak ikastoletan bere lekua duela aitortzen dutenen artean ere, badira ondorengo planteamenduak egiten dituztenak:

- a. Ikastola, zenbait giza balore (ondrautasuna, egia, justizia, libertatea, etab.) bizkortzen ari denez gero, ikastola kanpotik, geroago emango litzakeen ebanjelizatzerako oinarri premiazkoak tinkatzen ari da. . .
- b. Erlijiozko fenomenuaren errealitatea eman beharko lioke ikastolak haurrari. Gizona, historia zehar erlijiodun agertu zaigu eta hau era askotara. Gizadiaren kondaira-altxorreko aberastasun bat bezala aurkez-

tu behar litzake hori. Erlijioen Historia bat bezala behar litzake hezibidearen adar hau.

Pondu hau argitzeko berezketa bat egin beharko genuke: *gauza desberdinak dira erlijio fenomenuaren ezagutzea eta erlijiozko esperientzia jakin baten sakontzea*. Fenomenuaren ezagupideak badu bere lekua noski haurra hezitzean, gizadiaren kondairari dagokion fakto bat bezala. Honegatik, fenomeno bezala eta politika historia nahiz geografia ezagutu ohi dugun bezala, gertakizun haren ezagutzea beharrezkoa da ikastolan. Hala ere, ezagupide hau ez da posible izanen pubertarora arte, adin honetan bait du haurrak honetarako lain heldutasun.

Beste zera bat da erlijio bizipenaren edo sakontzearen esperientzia jakin bat. Arestian esan dudanez, giza baloreen heziketa ez daiteke informatibuki bakarrik burutu. Balore horiek haurrari biziari egin behar zaizkio, esperientzitu egin behar ditu umeak. Gizon-emukume larriek, eta baita gaxteak ere beharbada, zenbait balore ezagueraz osoz eta libreki bizi ditzakete. Ez legoke holkotan balorerik ezarri beharrik, ezta zuzenean eskaini beharrik ere. Jakina, jakinbide bat eman lekieke, bakoitzak pertsona larriari dagokionez delibera eta erabaki dezan. Baina hau ez da posible haurragan. Honen erlijio izanbidea hezi nahi baldin bada, bere erlijio esperientziaren sakontzea posibletu behar diogu. Ez da beste ekinbiderik. Ikastolak, erlijio dimentsioaren heziketa posibletu behar duela esatean, aipatuak ditudan bi ikuspegi horiek presente eduki behar ditugula esan nahi da. Hau da:

—Erlijio fenomenuaren ikasketa (pubertaroaz gero).

—Bere erlijio esperientziaren sakontzearen posibletasuna. Beste zeregin bat da hontaz erabakiak nork hartu behar dituen, hau da, haur bakoitzari erlijiozko esperientzia aurkeztu behar zaion ala ez erabakitzea nori dagokion.

Hemen egiten dudan planteamendu honek badakartzi gero, praktikan, bere zailtasunak, izan ere ez da arazo erraza hauxe, baina ezta irtenbiderik gabea ere:

- a. Nor izanen litzake ikastolan erlijio dimentsio horren edukatzaile? Irakasle edo andereñoa ez litzake horretara behartua, ez luke berak derrigorrez haurraren alde hau zuzendu beharko. Irakaslearen askatasuna onartzean, ikastola beste hezitzaileei ere ireki egin beharko litzaieke: eginkizun honetarako beste arduradunak nahiko lirake, beraz.
- b. Azken finean nork erabaki zeinena den, haurra erlijio jardunaldira bidaltzeko eskubidea? Funtsean, gurasoena eta haurrarena berarena. Esaten nuenez, haurraren askatasuna baldintzapetua da, kondizionala; libertadeak landua eta erabilia izan behar du, mailaka-mailaka. Honegatik uste dut haurraren askatasuna gurasoen norabideari lotua dagoena.
- d. Nola elkar, ordea, ikusbide hau gaurko pedagogia berriarekin? Izan ere, oraingo haurrak berehala hartzen du berari atsegin zaion lan-modua, unean-unean derizkion erara hautatuaz. Haurraren gogoaren etorriari jarraitzen dio pedagogiak, eta baita erlijio arazoan ere. Hona zenbait ideia idarokizun bezala:

- Lehenik, erlijio alorra askatu egin behar da orain dugun programaketa behartu horretatik.
- Erligioarekiko alorra, erlijiozko dimentsioa hezi nahi den momenturako gordeko litzake, gainerako programaketatik kanpo utziaz.
- Erljiozko heziketa, ikastolari dagozkion dinamika eta pedagogiaz emanen litzake, eta heziketa osoak arduraz bizkortu behar dituen gainerako edukazio-hesparruak aherentzi gabe.

IKASTOLA PUBLIKOA — IKASTOLA PRIBATUA

Planteamendu honek beste pondu bat ukitzera narama eskutik, ikastola publiko eta pribatuarena alegia. Garrantzizkoa arloa noski eta gaurregun eztabaidakizun dena. Hemen aipatzen baldin badut, arazoak erlijio bizitzarekin ukan dezakeen zerikusiatatik da.

Heziketa, gizartearen eginkizun

Heziketa, gizartearen eginkizuna, egintza, dela esanaz hasiko naiz, eta gizarte guziaren eginkizuna gainera, Herriarena esango litzake gure artean. Baina hau argitzeko galdetu egin behar: Zer da, ordea, Gizartea? Nork osatzen du Gizartea? Itzulimitzuli batean esango dut: Gizartea, bitarteko (*intermedio*) giza elkar-teen osatzen dute. Eta Gizartearen erantzun-eramailea Estadia edo Agintea da. Bitarteko gizarte hauetako bat, eta oinarrizkoenetakoa, Familia da. Edukazioa Gizartearen eginkizuna baldin bada, eta Gizartea bitarteko gizarteez osaturik baldin badago, bitarteko gizarte hauek eraman lezakete heziketa lana. Gizarteko gizon guzientzat heziketa bat iristea eta agindu-erreglamendu batzuen bidez hori lortzea, izanen da Estadiaren lana, bera baita Guziekiko Ontasunaren (*Bien Común*) gordetzaille.

Heziketarako familiaren lehenengotasuna

Bitarteko elkarteak heziketa lana aurrera eraman dezakeela esaten nuen. Familia, Gizartearen osagarri garrantzizkoena denez, eginkizun hortaz ardura daiteke, areago oraindik: gurasoek horretarako duten eskubide-lehenengotasuna irmoki baieztatu behar da, honetan ere Izadiaren legegari men emanaz (*Ikus Kristau Heziketarako Kontzilioaren Dekretuan*, 3. zenb.); ondorengo baieztapen hauetan finkatuko nuke esandakoa:

1. Familiaren lehenengo eginkizuna ez da semeak edukitzea bakarrik, seme-alabak hezi ere egin behar ditu. Familiari dagokio hau. Betebeharra eta eskubidea da heziketa. Haurrak munduratu dituenari, haiek hezitzea dagokio, beren buruaz egin behar hau betetzeko kapaz ez diren bitartean behintzat.
2. Familiaren bidez gizarteratzen dira haurrak, eta familia dute gizarterako bide.

Badakit askok muxin egingo diela azken errenkada hauei, ez dira esandakoarekin bat etorriko. Izan ere, askorentzat bestelakoa izango litzake egia: hauen iritziz, komeni da gurasoen eginkizun hura baztertzen joatea, haurra —hala esan ohi dute pondu hontaz— familiarekiko zerikusi handirik gabe pasako litzake Gizartera zuzenean. *Haurra Herriarena da, ez gurasoena*, esaten da holakotan. Honetaraino iritsiz gero biribil-biribil aitortu beharra dago: *Haurra ez da inorena, haurra bere buruarena da*, eta gurasoek nahiz Herriak nahiz Gizarteak bera, bere buruaren arabera izaten lagundu behar dio. Haur honek, beste zenbaiten artean, ondoko jatorrizko eskubide hauek ditu:

- Gizartearen bere giza-helburuak bete eta pertsona izateko gaituko duen heziketa egoki bat (maisua on, metotu aukeratu, etab.) hartzeko eskubidea.
- Heziketa pertsonatu, banakatu, baten eskubidea, eta baita bere heziera hautatzeko askatasuna ere. Haurra, ez da beregan edozer idaz daitekeen harbel bat.
- Gerora bizi izan beharko duen mundurako prestamen bat emango dion heziketa baten eskubidea. Ez dezaiokegu heziketa estatiko bat ezarri, igaroaldiari lotuta dauden nahiz orainaldian bakarrik finkatuta dauden baloreak emanaz; haurragan izpiritu kritiko askatzaile bat jaiotarazi behar dugu, eta izpiritu honetxek

gaituko du beste kultura batetarako, berak pertsona larri izatean bizi eta serbitu beharko duen mundurako, esan nahi da.

Honegatik, haurraren gain izan daitezkeen eskubideez mintzatu baino nahiago nuke Gizarteak, gizaki berri bat agertzean, bereganatzen duen betebeharrak hitzegitea. Gizarte osoak —eta norbaitek beste inoren aurretik—, gizaki berri bat jaiotaraztean haurrarekin hartu diren beharkizunak bere gain eraman behar ditu. Honetan gurasoak dira lehenen erantzuleak, beste edozein Gizarteren aurretik eskubide lehenengoena dutenak; bizitzarako hezitzeko jatorrizko dretxo jatorra dute. Eta jakina, eginkizun hori betetzeko beharko dituzten medioak ukaiteko eskubidea ere bai. Historikoki, bestalde, zenbait herrialderi buruz zerbait esan liteke: familiei haurrak kentzeko sistema onartu zutenek ere —horrela, Gizartearen altzora zuzenean zetozela uste izanik noski—, gaurko, jokabide horren kontrako iritzietara itzulirik ditugu. Familiaren kontrako korrante hau, Euskal Herrian beranduxko ez ote datorkigun galdetzen diot nere buruari. Aipatu dudan honekin ez dut ukatu nahi mendebaleko kontsumo gizartean izan den familiarekiko ikusmoldearen eboluzioa, herrialde handietan gertatzen ari denak nahiko erakusten bait digu aldaketa horren sakona. Egiazki familiarekiko ideia aldatzen ari da eta pentsaera berri bat sortzen; baina, hala ere, ni lehengoan nago: *haurra, familiaren bitartez sartzen da gizartera*. Tamalez, esan ditudan familikontrako egoera horiek jaio diren bakoitzean, historikoki ikusten denez, ia beti sistema totalitarioen menpean gertatu da. Honegatik zera zioen Pio XI-ak *Mit brenner Sorge* haren bidez Elizak nazismoaren azpian jasan behar zuen egoera epaituaz:

Ikastola arazoan gurasoen borondatea kontuan ez dadukaten lege eta antzeko beste deliberamenduak, edota borondate hura alferrikako egin dezaketanak, amenazoz nahiz bortxaz dela, eskubide naturala kontraesaten

dute, eta barne-barnetik eta esentzialki dira moralgabekoak.

- Gurasoek duten eskubide-lehenengotasun hau, ikastola jakin bat aukeratzean eta edukatzaileak hautatzean mamitzen da, eta inork ez dezake gurasoen eskubidea eragotzi. Eskubide honetantxe finkatzen da Estaduari heziketarako behar diren bideak eskaini ditzala eskatzeko dretxoak.
- Hala ere, aitortu beharrekoa da Gizarteak, familiaren gainetik, edukazioa Guzien Ontasunera zuzentzeko duen gorengotasuna. Estaduaren helburu propioa da Guzien Ontasuna. Estaduak, Gizartearen eta, bide batez, Guzion Ontasunaren zaintzaile denez, heziketa hirigizon guziengana irits dadin arduratu behar du. Eta bienbitartean edukazio lanean ari diren gizarte bitarteko guziei lagunduko die Estaduak, eta hori, jakina, hauziaz kargudun diren organismoek ezarri dituzten baldintza eta helburuak gordearaziaz.

Planteamendua honela dugula, Gizarteko taldeek Guzien Ontasuna jabetzapetzen (*apropiar*) dutenean agertzen da hauzia. Guzien Ontasuna Gizarte osoak seinlatu eta izendatu behar du, eta pozik onartzen da horrelaxe izatea; baina zenbait taldek nahiz Estaduak berak, ideologiaren izenean, Guzien Ontasun hori beretzat nahi duenean hasten da liskarra eta eztabaida. Baina egin dezagun, onenean, Gizartearen gehientasunak izendatu duela Gizarte horri eskainiko zaion Guzien Ontasuna, orduan ere minoritari itzal bat zor zaio, hain zuzen Guzien Ontasunaren izenean beti. Egin dezagun Herriaren gehientasunak (*mayoria*) Eskola Publikoak nahi dituela; erabaki hori gorabehera, ez luke minoriei Eskola Pribatuaren eskubidea ukatzeko dretxorik.

IKASTOLA, FAMILIA, PARROKIA

Ez dezala inork pentsa, Fedean eman nahi den edukazioa ikastoletan egiten diren eginahaletara mugatzen dudanik, ez. Jasoa dugu Jaunaren agindua: *Joan eta zabal izaki guziei Berri Ona...* Aldarrika teilatuetatik eta enparantzetan Ebanjelioa. Gainerakoak gorabehera, bada zerbait zihurrik: haurrak Fedean egiazki edukatu nahi baldin baditugu, haurraren eta gaztetxoaren bizitzan eraginik handiena duten instituzioak gogoan hartu beharko dira.

Bi elkarte dira bereziki haurraren egun-orduak ia osorik betetzen dituztenak: familia eta ikastola. Haurra, beste zenbait elkartetara ere hurreratu ohi da: lagunartea, kirol-cluben bat... Eta kristau haurra parroki komunidadera ere bai. Zaila da hauetako bakoitzak haurragan duen eragina neurtzea; baina, ene iritziz, hiru dira batez ere haurra Fedean zuzenki hezi dezaketanak: Familia, Parrokia eta Ikastola. Hiruron erlijiozko eginkizuna batbera dela azkenik esango nuke: *Anaien bitartez bizi dezala gazteak Jainkoarekiko bere harremana*; bizipen hau ez da egin behar kristau larrien bortxaz, baizik eta askatasunean egingo den bilaketa izerditsu baten medioz, baitipat pubertaroaren azken urteetaino horretan eginahalak emanaz, izan ere hemendixe iritsiko da gaztea konbentzimendu irmo batetara. Giza askatasunaren hesparrua zabaltzen den berean, Fedeak hedatu egin behar ditu bere askatasunaren hesiak.

Hiru instituzioek, nahiz bestek, erlijioarekiko helburu batbera baldin badadukate ere, bakoitzak betebeharrak berezia emango lioke heziketa lanari. Kristau bizitza esentzialki *bizia* dela gogoratzen baldin bada (hau da, Fedea orainaldi historikoari erantzunaz bizitzea dela), bizitza Hitzarekin argitzea dela eta arrazoibidez eta Bibliaz finkatu behar dugula *bizia* jakinik, instituzio bakoitzari pondu hauetan emango nioke bere eginkizun muina:

Familia. Errealista izan nahirik, nik ez nieke gu-

rasoei beren erlijio sinesmenari arrazoibidez eta Bibliatik oinarriak ematekorik eskatuko. Hobe, noski, horrelakorik egiterik balute! Eta horretaraxe jo behar dugu. Gurasoei eskatu behar litzaiekeena beste zerbait da bereziki: sendian eman dezala benetako Fede giro eta testigantza jator bat: izan dezatela Fede heldua, gizarte bizitzan hitzmana, Fede soziologikoa ez baina heldua eta hautatua. Elkarrekiko itzal eta amodioak ere posibleagotu egingo lituzke Jainkoarekiko joera hauek.

Ikastola. Ikastolari bai, Fedearen arrazoi-bibliazko oinarriak eman ditzala eskatuko nioke. Ikastola heziketarako etxea dugu, eta bertan, ezagupide zenbait ematen den denbora berean, bizitzako joeren zimentarriak eman behar zaizkio gazteari. Lehentxeago esan denez, kristau bizitza Fedearaz argitutako *bizia* da. Honegatik, Testamendu Berrian Fedea esperientziarako emana da. Honegatik, ikastolan erlijio heziketari izendatzen zaion denboraldian erlijiozko bizipen eta esperientzia hori sakontzen da; bizipen horretan jotzen da aurrera. Baina, dena esateko, bizitza hori ere oinarritu egin behar da, izan ere Fedea demostragarri ez bada ere, justifikagarri da, eta honetan ahalegindu beharra dadukagu. Baina erlijiozko heziketa honetarako, gizatasuna ezagutu behar da, berdin erlijio fenomenua eta mezua entzun nahi diogun Jainkoaren Hitza ere. Hau dena ikastolan egin daitekeena da. Badakit, aipatzen den eginbehar hau parroki katekesiaren eginkizuna dela norbaitek esango didala. Bai, izan liteke noski, nahiz eta gaurko egoeran zaila gertatu. Dena dela, lehenik parroki katekesia zer den esan beharko da. Eta kateke-

siaren hau erabat premiazkoa izanen da eta serioki aztertu beharrekoa, hemen egin dudan planteamendua arbuizatzen eta zapuzten den tokietan.

Parrokia. Parrokia (eta ez naiz ari elizetxeaz), gizon-Jainkoen arteko adiskidantza ospatzen den tokia da, hau da, kristauok gure liturgi elizkizunetarako biltzen garen lekua. Eliza eta ikastola elkarrengandik bereztea premiazkoa dela uste dut. Ikastola, ez da elizaren ataria nahiz sakristia. Sakramendugintza eta liturgia ez daude ikastolari lotuak. Parroki komunitatea da Jaunaren misterioak ospatzeko kristauok dugun elkar-lekua.

Bestalde, parroki komunitatean jakiten du haurrak, eta ikusten, Fedearen bere bizipena pertsona larriekin lagunarte batean eskaintzen zaiola. Kristau hauek ez ditu agian ezagutzen, baina elkarrekin batera egiten dute otoitz; elkarrekin zuzentzen, denen erreguak Jaunari.

Azkenik, hala uste dut, komeni da parroki komunitatean adinekoak, gazteak eta gaztetxoak aurrez aurre jartzea. Elkarri begiratzean, bakoitzak Fedearen bere testigantza eskainiko luke, eta honek —hau da nere ustea— elkar aberas lezake. Haatik, kofesa behar dut: asko eta asko falta zaigu oraindik Fedearen elkarriketa honekin belaunaldiek elkar serbi dezaten.

BUKATZEKO

Artikulu honek argi piska bat eman nahi izan dio gaurko ikastola eta erlijioarekiko arazoari. Esandakoak honelatsu labur genitzake: